°והא תמר בביאה ראשונה איעברא א"ל תמר °באצבע מעכה דאמר רבי יצחק כל מועכות של בית רבי תמר שמן ולמה נקרא שמן תמר ע"ש תמר שמעכה באצבעה והא הוו ער ואונן ער ואונן שמשו שלא כדרכן מיתיבי כל עשרים וארבעה חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר א"ל [א]הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן ולא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן דכתיב [1]והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה והכא כדרכה בשלמא אונן דכתיב ביה ושחת ארצה אלא ער מנלן אמר רב נחמן בר יצחק דכתיב [2]וימת גם אותו אף הוא באותו מיתה מת בשלמא אונן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער מ"ט עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה ת"ר [3]אותה פרט לכלה דברי רבי יהודה וחכ"א [ב]פרט לשלא כדרכה אמר ליה הון בריה דרב נחמן לרב נחמן לימא קא סבר רבי יהודה התורה חסה על תכשיטי כלה אמר ליה לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה במאי קמיפלגי רבנן סברי שכבת זרע פרט [ג]להערעה אותה פרט לשלא כדרכה ורבי יהודה סבר שלא כדרכה והערעה משכבת זרע נפקא אותה פרט לכלה כי אתא [ד]רבין א"ר יוחנן כל ששהתה אחר בעלה עשר שנים ונשאת שוב אינה יולדת אמר רב נחמן לא שנו אלא שאין דעתה להנשא °אבל דעתה להנשא מתעברת אמר ליה רבא לבת רב חסדא קא מרנני רבנן אבתריך אמרה ליה אנא דעתאי עלך הואי ההיא דאתיא לקמיה דרב יוסף אמרה לו ר' אנא שהיתי אחר בעלי עשר שנים וילדתי א"ל בתי אל תוציאי לעז על דברי חכמים אמרה ליה לנכרי נבעלתי אמר שמואל וכולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין ג' חדשים ובמאי אי במיאון והאמר שמואל דלא בעיא ואי בגט האמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל [ה]מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלשה חדשים [ו]נתן לה גט צריכה להמתין שלשה חדשים אלא בזונות

וגזרו

והא תמר איעברא בביאה ראשונה. מיהודה כדאמר לקמן דער ואונן שלא כדרכן שמשו: **באצבע מיעכה.** קודם ביאה ופתחה פתוח והוו ליה כב' ביאות: **כל מועכות של בית רבי.** המשירות בתוליהן באצבעותיהן תמר שמן: **כל כ"ד חדש.** שתינוק יונק: **דש מבפנים וזורה מבחוץ.** כדי שלא תתעבר ותגמול את בנה וימות: **אלא כמעשה ער ואונן.** אלמא תמר פתח פתוח היה לה: **אותה.** ואשה (כי) [אשר] ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים. אותה מיעוטא הוא: **פרט לכלה.** דלא בעיא טבילה משום טומאת ביאה ראשונה כדמפרש טעמא לקמן: **הון.** שם חכם: **על תכשיטי כלה.** כחל ושרק שנותנת על פניה ואם תטבול יעבירום המים: **לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה.** ולא שכבת זרע קרינן ביה דאין ראוי להזריע ומיהו מיעוטא משכבת זרע לא נפקא הואיל והאי מקום ראוי להזריע הוא בביאה שניה ומשום נוגע בשכבת זרע נמי לא מיטמיא דטומאת בית הסתרים לא מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא בביאה וכן הוא במסכת נדה (דף מא:): **להערעה.** שלא הזריע אי למ"ד נשיקה אי למ"ד הכנסת עטרה[ג]: **שלא כדרכה והערעה מש"ז נפקא.** שלא כדרכה אינו מקום זרע הערעה נמי שכבת זרע הוא דאין כאן זרע הלכך תרוייהו משכבת זרע מימעטי: **לבת רב חסדא.** אשתו דרבא: **אבתריך.** ששהית עשר שנים אחר בעליך הראשון ורמי בר חמא הוה: **אמר שמואל וכולן.** הנשים שנבעלו: **צריכות להמתין.** מלהנשא שלשה חדשים אחר ביאתן חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה ואע"ג דסתם עובד' כוכבים ושפחה זונות הן לא גזרו רבנן בקטנה להמתין אחר טבילת גיורת ומשוחררת כלום. ומדקאמר שמואל חוץ מגיורת קטנה מכלל דכולן דקאמר אקטנות נמי קאי דקטנה בת ישראל צריכה להמתין ואע"ג דלאו בת בנים היא ואין כאן הבחנה בין זרעו של ראשון לזרעו של שני גזור בה רבנן משום גדולה: **ובמאי.** נפקא מבעלה קמא: **אי במיאון האמר שמואל דלא בעיא.** אמתוי דליכא למיגזר משום גדולה דאין גדולה יוצאת במיאון:

וגזרו

אל עליו תחלה שאין יכול לקדש ולא לעשות שליח עד שיגדיל דאין מעשה קטן כלום ואר"ת דבכל ספרים קדמונים כן (א) אבל בספר בשר על גבי גחלים גרס בשופעות מתוך ג' לאחר ג' לאתויי אינהו דלאחר ג' שנים ויום אחד מזיא לביאה ואתו כולהו איסורי וחיילי ומתוך י"ב לאחר י"ב לאתויי אינהו ואם בעלו כשכולן בגדלות איכא ט"ז חטאות וכן לגירסת הקונטרס וכין לגירסא זו שופעות לאו דוקא אלא שראתה ולא טבלה בינתים ולגירסת ר"ת שראתה בתוך ג' ולא טבלה עד לאחר י"ב: **ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה.** משמע דאסור לשמש שלא כדרכה ותימה דבפ"ב דנדרים (דף כ:) אמר ההיא דאתיא לקמיה דרבי ואמרה ליה שולחן ערכתי לו והפכו אמר לה בתי התורה התירתך לו ומסיק דהלכתא הכי והפכו היינו שלא כדרכה לפי שמצטערת בכך שנא' (בראשית לד) וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה וכן אם תענה את בנותי (שם לא) שלא כדרכן דאי הפכו היא למעלה והוא למטה לא היתה קובלת על כך וכן בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) אמר עובד כוכבים הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופריך מי איכא מידי דישראל לא מיחייב ועובד כוכבי' מיחייב (ב) והיינו האי לא מחייב היינו דבישראל שרי דאי איכא איסור בישראל ניחא דמחייב בעובד כוכבים מיתה דאזהרתן זו היא מיתתן כמו בגזל ושאר דברים ואר"י דהתם מיירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן עוד אמר ר"י דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי כדאמרי' בנדרים (דף כ:) כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה משל לבשר הבא מן הטבח ודג מן הציד רצה אוכלו צלי רצה אוכלו מבושל רצה שלוק: **התורה חסה על תכשיטי כלה.** שלא יפול שרק מעל פניה אע"ג דמיד שתעמוד תפלוט ותצטרך לטבול מ"מ נימא שהתורה חסה כל זמן שלא תעמוד או שתתן מוך קודם שתעמוד כדי שלא תפלוט: **דעתאי עלך הואי.** אמר רבינו תם משום היא עובדא דפ"ק דב"ב (דף יב:) דאמרה בת רב חסדא תרוייהו קבעינא והיתה מצפה שתתקיים נבואתה לפי שהיה לרבא אשה אחרת איכרה לינשא לו ואפ"ה היתה מצפה לו: **אמר שמואל וכולן צריכות כו'.** אבל נשים דתנן בהחולץ (לקמן דף מא.) ובברייתא התם בגמר' (דף מב:) קאי: **אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין.** דגזרינן זונות דקטנה בת ישראל אטו גדולה אבל בגיורת קטנה לא שייך למגזר אטו גיורת גדולה דגדולה גופה כיון דלדעתה לאיגיורי מינטרא נפשה כדאמר לקמן ולא אסירא אלא אטו בת ישראל וא"ת ושמואל דאמר כמאן בשלמא בקטנה בת ישראל סבר לה כר"מ דגזר בהחולץ (שם דף מב:) בברייתא דרדופה קטנה בנישואין אטו גדולה וקסבר שמואל דה"ה בזנות אלא בגיורת כמאן סבר לה אי כר' יהודה אפילו גיורת קטנה לגזור כדתניא בסמוך הגיורת והשפחה כו' יתירות על בנות שלש שנים צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"י ואע"פ דהכא ברוב ספרים לא גרסי' יתירות על בנות שלש שנים בפרק אלו נערות (כתובות דף לו.) גרסינן לה בכל הספרים ואי כרבי יוסי אפילו גדולה נמי תשתרי דר' יוסי שרי אפילו בגיורת גדולה לינשא מיד והא כאידך ליסנא דשמואל דשרי גדולה אמרי' הוא דאמר כרבי יוסי ועוד דסברת שמואל הפוכה מדר' יהודה דהא בברייתא דרדופה לא גזר ר"י בקטנה בת ישראל אפילו בנישואין ובגיורת גזר אפילו בקטנה כדקתני יתירות על בנות ג' ושמואל איפכא דבקטנה בת ישראל גזר ובגיורת לא גזר ומיהו לספרים דגרסי בברייתא דרדופה כרבי יוסי ולא רבי יהודה אתי שפיר ולקמן ד) נמי נפרש בע"ה ואר"י דל"ג בשמעתין יתירות ובתוספתא ליתיה ובגדולה דוקא אסר ר"י אבל בקטנה שרי ושמואל כרבי יהודה סבירא ליה בגיורת:

נתן לה גט צריכה להמתין. הקשה ה"ר משה כהן הא אמרה שמואל חדא זימנא בפרק אע"פ (כתובות דף ס: ושם) דפסיק שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אברייתא דרדופה ואר"י דעיקר מילתיה דשמואל לא איצטריך הכא אלא משום ממאנת ועיקר מילתיה דשמואל דהכא בסוף אלמנה בכתובות (דף ק: ושם) והא דפריך עלה התם כולהו תנינא ומשני צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריך ליה דלא תנן הכי פירושו דין דשלשה חדשים איצטריך ליה אבל היא גופה לא איצטריך אלא משום ממאנת דאין צריכה להמתין כדפרישית:

חוץ

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קכו טור ש"ע אה"ע סימן כג סעיף א:

מט ב מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הלכה ט:

נ ג מיי' שם הלכה י:

נא ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן יג סעיף ו:

נב ה מיי' שם והלכה כ טוש"ע אה"ע שם סעיף א:

* * *

תוס' חד מקמאי

אמר רב נחמן אמר שמואל כל שנשתהה עשר שנים אחר בעלה ונשאת שוב אין נתעברת. ולא אמרן אלא שאין דעתה להנשא אבל דעתה להנשא מתעברת:

* * *

מוסף רש"י

מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלשה חדשים. לאחר מיאונה, דעקרתינהו לנשואין ואינה בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל שאר הנשואות שצריכות להמתין אחר יציאתן מבעליהן ג' חדשים (כתובות ק.). **נתן לה גט צריכה להמתין שלשה חדשים.** ואע"ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת, לא חילקו חכמים בתקנתן בנשואות (שם).

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה שאינה], ב) [כתובות ק:], ג) [לקמן מה:], ד) [דף מב: ד"ה לרבי יוסי].

* * *

תורה אור השלם

1. וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו: בראשית לח ט

2. וירע בעיני יי אשר עשה וימת גם אתו: בראשית לח י

3. ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב: ויקרא טו יח

* * *

גליון הש"ס

גמ' והא תמר. עיין פי' רש"י בחומש בראשית יט לג וברא"ם שם בשם מדרש רבה: **שם באצבע מיעכה.** עיין לקמן עו ע"א תד"ה שלא ראה: **שם אבל** דעתה להנשא. עיין כתובות דף סב ע"ב ברש"י ד"ה איעקרה:

* * *

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בע"א) מתוך וכו' דבכל ספרים קדמונים כן אבל בספר. נ"ב ס"א וכן בספר מו"ר: (ב) ד"ה ולא וכו' ועובד כוכבים מיחייב ועל ברחך האי לא מיחייב: